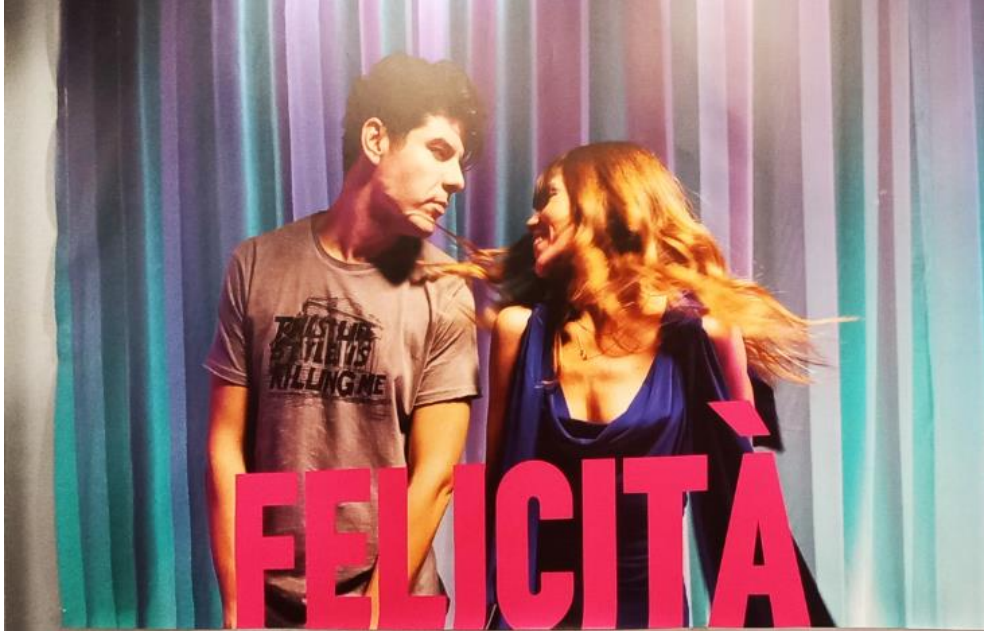

Σεμίνας Διγενή Felicità

Η αληθινή Λαίδη Μάκβεθ ή το «φάντασμα στη μηχανή»;

Το έργο της Σεμίνας Διγενή **Felicità** είναι ένα κείμενο υβριδικό, που συνδυάζει το καλά χτισμένο θέατρο, το καλά δουλεμένο κινηματογραφικό σενάριο, αλλά και ένα δυναμικό νευρώδες αφήγημα. Η συγγραφέας δανείζεται την περσόνα της Λαίδης Μάκβεθ του Σαίξπηρ, για να μας μιλήσει για την παντοτινή γυναίκα και για τη γυναίκα του σήμερα, τραγικά διχασμένη, αμφιταλαντευόμενη ανάμεσα στον ισχυρό πόθο της να «νικήσει» τον δυνατότερο άντρα που ποθεί και στην ισχυρότερη, ίσως, υποβόσκουσα επιθυμία της να αφεθεί να νικηθεί από αυτόν ή να του επιτρέψει να τη νικήσει.

Πρόκειται, στην περίπτωση του σαιξπηρικού αυτού έργου, για ένα σύνθετο «πολεμικό» παιχνίδι ανάμεσα στη γυναίκα που ποθεί και στον άντρα - αντικείμενο της γυναικείας επιθυμίας. Ένα «παίγνιο» αρχαίο, με εναλλασσόμενους κάθε φορά τους ρόλους θηρευτή - θηράματος. Ένα επικίνδυνο ακροβατικό παιχνίδι στα όρια του θανάτου και της τρέλας, με απρόβλεπτες και για τους δύο συμπαίκτες συνέπειες.

Σαν μια ακραία παρτίδα σκάκι, όπου την πρωτοβουλία των κινήσεων απέναντι στον παθητικό άντρα έχει η ενεργητική γυναίκα, παρότι παίζει με τα μαύρα πόνια.

Ας δούμε όμως πρώτα τι πραγματικά συμβαίνει ανάμεσα στη γυναίκα και τον άντρα, κάτω από τα επιφαινόμενα, στο περιώνυμο σαιξπηρικό έργο που εμπνέει τη συγγραφέα μας.

Η οποία, με το γερό γυναικείο της ένστικτο, συλλαμβάνει και «λέει» με τον δικό της τρόπο πολύ περισσότερα από όσα ο Σαίξπηρ, δέσμιος της εποχής του, αφήνει απλώς να εννοηθούν.

Η Λαίδη Μάκβεθ θέλει, όπως είδαμε, όσο τίποτε άλλο να νικήσει τον άντρα που ποθεί και να τον υποτάξει στη γυναικεία της επιθυμία. Για να τον έχει. Αλλά οπωσδήποτε έναν άντρα δυνατότερο της, δυνατότερο και από τον πατέρα της. Όστε να μπορέσει ο άντρας να εκτοπίσει τον παντοδύναμο νεκρό πατέρα, να πάρει τη θέση του και η νίκη της αυτή να έχει αντίκρισμα στον κόσμο της γυναικείας επιθυμίας. Αλλιώς θα είναι μια νίκη μάταιη, χωρίς νόημα, ξένη στην επιθυμία της. Αν ο άντρας που επιθυμεί να νικήσει και να υποτάξει στο ερωτικό της ένστικτο δεν είναι δυνατότερος της, τότε θα είναι σαν να έχει νικήσει το «παιδί» της, πράγμα άτοπο και καταστροφικό. Αυτή είναι η αιώνια, αληθινή, κρυφή ιστορία της γυναίκας που θέλει να νικήσει τον δυνατότερο άντρα, αυτή την ιστορία ανιχνεύουμε κάτω από την επιφάνεια του σαιξπηρικού έργου και βλέπουμε τη διαθλασμένη, αραιωμένη αντανάκλασή της, αποτυπωμένη ισχυρά, ανεξίτηλα, ως έγχρωμη αλλά λίγο αχνή, σαν από αίμα ξεθωριασμένο, εικόνα - στάμπα, στο έργο της Σεμίνας Διγενή.

Η Λαΐδη προκαλεί τον Μάκβεθ σε μια νοερή μονομαχία «περί του αρνητικού όντος». Ποιος από τους δύο μπορεί να φθάσει πρώτος στην κορυφή της ανθρώπινης εγκληματικής κλίμακας, τελώντας την πιο ακραία και ανόσια φονική πράξη, ικανή να διαταράξει ολόκληρη την τάξη του κόσμου και να εγκαλέσει τη μοίρα; Ο Μάκβεθ δέχεται διατακτικά την πρόκληση, χωρίς να αντιλαμβάνεται αυτό που του έχει αποκρύψει η Λαΐδη, ότι άλλη είναι για τη γυναίκα η κορυφή της κλίμακας της ανθρώπινης εγκληματικότητας και άλλη για τον άντρα. Για τον άντρα, κορυφή αξεπέραστη της ανόσιας αδιανόητης πράξης είναι να σκοτώσει τον πατέρα-θεό-βασιλιά. Για τη γυναίκα, κορυφή είναι να σκοτώσει το ίδιο το παιδί της «αποσπώντας το από τον μαστό της βία», όπως η ίδια η Λαΐδη δηλώνει...

Έτσι, πιάνονται και οι δύο στην ίδια παγίδα. Ο Μάκβεθ, πιεζόμενος αφόρητα από τη γυναίκα - Λαΐδη και μη θέλοντας, εκτελεί την ανόσια πράξη, τον φόνο του πατέρα-θεού-βασιλιά, για να της αποδείξει την υπεροχή του. Η αντίστοιχη πράξη της Λαΐδης, που για να ανταγωνιστεί τον άντρα είχε επί λέξει δηλώσει ότι: «*Εγώ ακόμα και το βρέφος μου θα σκότωνα τσακίζοντάς του το κεφάλι στον τοίχο, αν έμπαινε εμπόδιο στη φιλοδοξία μου*», είναι μόνο ένας λόγος, μια «υπόθεση», αφού παιδί δεν υπάρχει. Πόσο όμως είναι πράγματι ένας κενός λόγος; Και ποιος είπε ότι ο λόγος, άπαξ και ξεφύγει απ' το «έρκος οδόντων», δεν δημιουργεί από το μηδέν μια νέα πραγματικότητα;

Ποια είναι η νέα πραγματικότητα;

Η Λαΐδη έχει νικήσει τον άντρα, αλλά όχι έναν άντρα δυνατότερο της, επειδή η ίδια τον ώθησε ως «μητέρα» να φθάσει στην κορυφή της ανόσιας πράξης. Νίκησε το «παιδί της» που δεν έχει. Γέννησε αυτή τον ανίκητο στη μάχη άντρα-παιδί, «που δεν γεννήθηκε από μια μητέρα». (Οιδιπόδειο παιδί της τύχης και της ανάγκης;) Μία νίκη της γυναίκας άχρηστη, χωρίς αντίκρισμα στον κόσμο της γυναικείας επιθυμίας. Νίκησε η Λαΐδη, ηττήθηκε όμως και καταστράφηκε η γυναίκα. Το ίδιο ακριβώς ισχύει για την ηρωίδα της Σεμίνας Διγενή, που ακολουθεί πιστά τα βήματα της Λαΐδης προς την απροσμέτρητη, αρχαγγελική πτώση σε άβυσσο ψυχής και νου.

Το εντελές έργο της Σεμίνας δεν έχει «υπόθεση», σύμφωνα με την κλασική έννοια του όρου, με αρχή, μέση, τέλος, καθατήριο ή μη. Εκτυλίσσεται μέσα σε έναν εφιαλτικό, κυκλικό, καφκικό μη-τόπο και μη-χρόνο, όπου παρελθόν, παρόν και μέλλον συμφύρονται αξεδιάλυτα.

Περιστρέφεται γύρω από το καμίνι του αμφιθυμικού πόθου μιας γυναίκας μέσης ηλικίας για έναν πολύ νεότερο της άντρα που είναι εν τέλει, δίχως να το ξέρει, γιος της. Με το σύνδρομο της Λαΐδης Μάκβεθ-Ιοκάστης, σύμφωνα με το οποίο το παιδί που δεν έχει και που στο τέλος τη σκοτώνει είναι ο ματαιωμένος φόνος του άντρα-πα-τέρα-βασιλιά που επιστρέφει ως εκδικητικό «φάντασμα στη μηχανή» της μιμητικής («ως εν εσόπτρω») επιθυμίας.

Λέανδρος Πολενάκης
Συγγραφέας - Ποιητής - Κριτικός θεάτρου
Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων θεατρικών
και Μουσικών Κριτικών
και της Επιτροπής Βραβείων Κουβ

Έξω από φόρμες και «πρέπει»

Δεν ξέρω αν το *Felicità* είναι ένα θεατρικό έργο, αν πρόκειται για μία νουβέλα ή αν είναι ένα σενάριο κινηματογραφικής ταινίας, και αυτό είναι το ωραίο. Και είναι ωραίο, γιατί έξω από φόρμες, κανόνες και «πρέπει» το κείμενο αυτό είναι γεμάτο με το πάθος της Σεμίνας Διγενή, τους φόβους της, τις κραυγές της, τη μοναχικότητά της, αλλά και την ανάγκη της για λύτρωση.

Ο χρόνος είναι κυρίαρχος στο έργο, αδυσώπητος, και οι φιγούρες των πρωταγωνιστών εγκλωβισμένες μέσα σ' αυτόν. Πηγαينوέρχονται στο παρόν, στο παρελθόν, στο ποθοῦμενο μέλλον, σαν άχροννοι ταξιδιώτες με χαμένες αποσκευές. Θα ήθελα να σας πω να μη βιαστείτε να βγάλετε συμπεράσματα πριν φτάσετε στις τελευταίες σελίδες.

Οι ανατροπές караδοκούν εκεί που δεν το φαντάζεστε και είναι αποκαλυπτικές.

Αυτό το κείμενο εμένα με καθήλωσε.

Ελένη Ράντου
Ηθοποιός

Μια βραδυφλεγής Βόμβα

Αργά το βράδυ, μια όμορφη σαρανταπεντάχρονη γυναίκα που βρίσκεται σε κατάσταση μόλις αποκρυπτόμενης νευρικής έξαψης καλεί στο σπίτι της για ένα ποτήρι κρασί έναν εικοσιπεντάχρονο. Η κυρία είναι σκηνοθέτις και ο νεαρός, ένας φοιτητής που βιοπορίζεται ως ντελιβεράς, δέχεται παρά τις αρχικές του ενστάσεις να πάρει μέρος σ' ένα λιγάκι αναπάντεχο μα φαινομενικά ακίνδυνο παιχνίδι.

Οι κεντρικοί χαρακτήρες, λοιπόν, μοιάζουν σαφώς προδιαγεγραμμένοι, καθημερινοί και ευσύνολτοι. Οι πίστες κρυνώνουν και η ατμόσφαιρα σιγά σιγά θερμαίνεται στρώνοντας το χαλί μιας ακόμα τετριμμένης ερωτικής ιστοριούλας με ομαλή συνέχεια και εύκολα προβλεπόμενη κατάληξη. Όπως συμβαίνει εντούτοις καμιά φορά, τα έργα που ξεκινούν αθόρυβα, χωρίς εντυπωσιακές τυμπανοκρουσίες και με τη μηχανή στο ρελαντί κρύβουν εκπλήξεις: άλλοτε μια ξαφνική επιτάχυνση κι άλλοτε μια κλιμακούμενη ένταση που κορυφώνεται εντελώς απροσδόκητα.

Η Σεμίνα Διγενή διαλέγει την ανεπαισθητη κλιμάκωση, καθώς με πρόσχημα το θεατρικό παιχνίδι η ηρωίδα της επιχειρεί να εξιχνιάσει το παρελθόν του νεαρού και να φέρει στην επιφάνεια το τραυματικό του βίωμα από την απώλεια της μητέρας του.

Η ίδια δεν είναι διόλου αμέτοχη στην όλη ιστορία και η ανάξηση της παλαιάς πληγής υπαγορεύεται από μία δική της αμείλικτη εσωτερική ανάγκη.

Έτσι, δρομολογείται μεταξύ των ηρώων μια αρχικά αμήχανη, άκρως ολισθηρή οικειότητα, που ωριμάζει σε εξομολογητική συνενοχή, παραμένοντας ωστόσο γεμάτη ερωτηματικά διάκενα, αμφίσημες ρωγμές και επώδυνες αποσιωπήσεις.

Οι τριβές αναπτύσσονται στο χείλος μιας παραπλανητικής αμεσότητας, που άλλα λέει και άλλα εννοεί, άλλα δηλώνει κι άλλα σημαίνει, κρύβοντας περισσότερα απ' όσα φανερώνει.

Όσπου όλα αποκαλύπτονται από την ενεργοποίηση μιας βραδυφλεγούς βόμβας, που δεν θα σκάσει ενώπιον του θεατή, παρά μόνο στο τέλος του έργου.

Ηρακλής Λογοθέτης
Συγγραφέας - Κριτικός θεάτρου

Μήπως είμαστε εμείς το πείραμα

Το *Felicità* θα σε ξεβολέψει. Θα σε κάνει να νιώσεις πολλές φορές αμηχανία, να κάνεις ενοχλητικούς συνειρμούς και σκέψεις που καθόλου δεν θα ήθελες, θα σε κάνει να νιώσεις πως κρυφοδιαβάζεις το σενάριο μιας συναρπαστικής ταινίας Ευρωπαϊού τολμηρού σκηνοθέτη, του Αντονιόνι ή του Αλμοδόβαρ, θα σε κάνει να θαυμάσεις για άλλη μια φορά τη Σεμίνα Διγενή και να εντυπωσιαστείς από το πώς λειτουργεί αυτό το απαστράπτον μυαλό.

Και για να έχουμε και καλό ερώτημα:

Τι γίνεται, ρε παιδί μου, μέσα σε αυτό το μυαλό της;

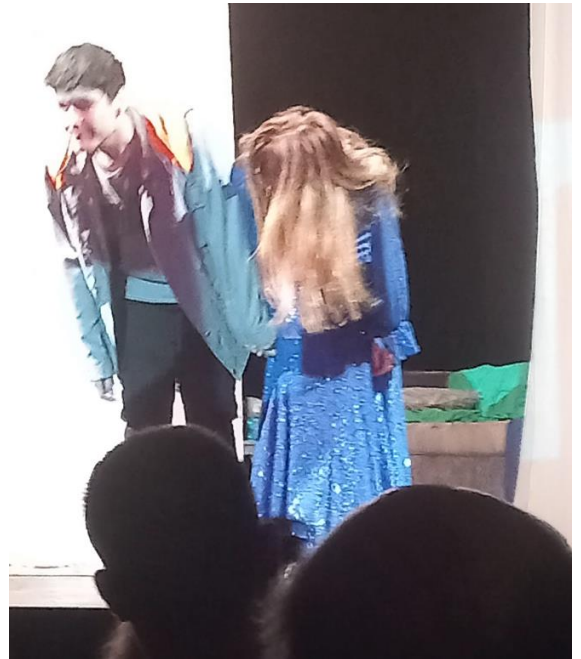
Πόσο ωραία επικοινωνεί με το συναίσθημά της!

Και πόσο τολμηρά αποτυπώνει το αποτέλεσμα...

Απογυμνωμένη και με καμικάζι τρόπο, γράφει αυτό το έργο σαν να μην έχει όλη αυτή την τεράστια πορεία (ιστορική, τολμώ να πω) στη δημοσιογραφία.

Σαν να αρχίζουν και να τελειώνουν όλα μέσα στο *Ρβιλιαία*. Σεμίνα, μήπως εσύ είσαι η «Γυναίκα» και εμείς το «Πείραμα»;

Θέμης Καραμουρατίδης
Συνθέτης

Σημείωμα συγγραφέα

Η ηρωίδα μου, αν υπήρχε στην πραγματικότητα, θα ήθελα να είναι φίλη μου. Με το που τη δημιούργησα, άρχισε να μου υπαγορεύει το κείμενο του *Felicità*.

Έγινα γραμματέας της.

«Δεν έχω λέξεις για την περίπτωσή σου», της είπα κάποια στιγμή, **«μου κόβει τα γόνατα τόση θλίψη κι εκκεντρικότητα. Κάνε ό,τι θες».**

Ένιωθα σαν να μου έχει στήσει ενέδρα. Προσπάθησα να αντισταθώ, μέχρι που της είπα κατάμουτρα πως δεν υπάρχει. Δυστυχώς δεν δούλεψε. Ήταν εκεί, ολοζώντανη, με το πείσμα αυτού που δεν έχει τίποτε να χάσει.

Σκέφτηκα πως, αφού αρνείται να εξαφανιστεί, ακόμη κι όταν σταματώ να πιστεύω σ' αυτήν, μάλλον πρόκειται για πραγματικότητα.

Ας γραφτεί λοιπόν η ιστορία όπως νομίζει εκείνη.

Ακριβώς στο σημείο αυτό, εμφανίζεται στην πόρτα το αγόρι με την πίτσα και τα βρεγμένα μαλλιά, και αυτή είναι η πρώτη εικόνα ασύλληπτης ομορφιάς.

Τότε είναι που το δημιούργημά μου δεν αρκείται στην υπαγόρευση της ιστορίας. Τραβάει τα χέρια μου από το πληκτρολόγιο, μου λέει μ' ένα νεύμα να κάτσω στην άκρη και αρχίζει να γράφει και να σκηνοθετεί τα πρόσωπα εκείνης της μοιραίας νύχτας που έβρεχε πολύ.

Παρακολουθώντας αυτό το αλλόκοτο πλάσμα, που βίωσε τεκτονικές αλλαγές στην ψυχή του, που άντεξε χρόνια άστεγο από χαρά και που κακοποιήθηκε βάνουσα, μαθαίνω κι εγώ πώς είναι να ζεις με απενεργοποιημένα όνειρα, με τις παλιές καλές στιγμές να σου ρίχνουν μπουνιές εκεί ανάμεσα στα μάτια και με το στόμα ραμμένο, μην τυχόν και ξεστομίσει ποτέ την πιο βαθιά επιθυμία του, μην τυχόν και ουρλιάξει από θυμό και πόνο.

Κι όσο έτρεχαν οι αράδες ζωντανεύοντας μπροστά μου τη μισή ζωή της, άρχισαν να μπαινοβγαίνουν στο δωμάτιο και άλλες μισές ζωές σκοτεινιασμένων γυναικών. Έτσι γίνεται πάντα, όταν μένεις πολύ καιρό μόνος σου, γεμίζεις τον κενό χώρο με φαντάσματα.

Όσο αυτή έγραφε την ιστορία της, μια μια οι απόκοσμες επισκέπτριες έπαιρναν θέση δίπλα της. Όσπου όλες στάθηκαν πάνω από τους ώμους της, με το βλέμμα καρφωμένο σ' αυτά που έγραφε.

Ένας αρχαίος χορός, προορισμένος να χαθεί στους βάλτους του χρόνου, μόλις εκείνη θα πληκτρολογούσε τη λέξη «τέλος». Κι αυτό, γιατί είχαν όλες φορτωμένο στην πλάτη τον φόβο, ο οποίος υπάρχει μόνο για να σε τραβάει στον βυθό. Με τον φόβο βουλιάζει κανείς πιο γρήγορα κι από το να έχει πέτρες στις τσέπες.

Αυτός ο Χορός των φαντασμάτων δωματίου ήταν εκεί, γιατί δεν μίλησε, δεν τόλμησε να συγκρουστεί με το Κακό, και γι αυτό δεν κατάφερε να δραπετεύσει από τους σκουπιδότοπους και τα ερείπια, που ορίστηκαν σκηνικά στην άδεια ζωή του. Συμμαχώντας με τον φόβο, δεν αξιώθηκε να ξαναγεννηθεί στον σφυγμό μιας νέας μέρας, δεν σώθηκε.

Τώρα στέκουν όλες εκεί, ψυχρές κι ανέκφραστες, γιατί ξέρουν καλά πως δεν υπάρχει περίπτωση ο χρόνος να κάνει όπισθεν, κι ούτε θα ξεκινήσουν πάλι όλα από την αρχή.

Δεν κάνει τέτοιες διορθωτικές κινήσεις ο χρόνος.

Από κάποιες σελίδες και μετά, κρατάω την ανάσα μου, επειδή νιώθω προκαταβολική ενοχή που αφήνω ελεύθερη την ηρωίδα μου να επιχειρεί το τόσο επικίνδυνο πείραμα των παράλληλων μεταβολών.

Τι θ' απογίνει; θα χρησιμοποιήσει τελικά τη δυστυχία της ως πρώτη ύλη για τη λύτρωση;

Ή μήπως -όπως είχε ήδη προειδοποιήσει εδώ κι αιώνες ο Ευριπίδης- ο κίνδυνος έρχεται ταχύτερα όταν περιφρονείται;

Σεμίνα Διγενή
Σεπτέμβριος 2022